

تأثیر تفاوت‌های جنسیتی بر طول جملات درخواستی انگلیسی توسط گویشوران سنندجی

روزیتا رنجبر^۱

چکیده

در این پژوهش تأثیر تفاوت‌های جنسیتی در تولید جملات درخواستی به زبان انگلیسی توسط گویشوران کرد زبان در شهر سنندج بررسی می‌شود. بدین منظور، ۵۴ دانشجوی سال اول دانشگاه کردستان در کلاس زبان انگلیسی عمومی به روش نمونه‌گیری تصادفی انتخاب شدند. در این تحقیق از دانشجویان خواسته شد تا برای موقعیت‌های مختلف موجود در پرسشنامه، جملات درخواستی مناسب را به زبان انگلیسی بنویسند. در نهایت تعداد کلمات استفاده شده برای هر جمله درخواستی بر اساس جنسیت شرکت‌کنندگان مقایسه شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که بین گویشوران دختر و پسر در تولید جملات درخواستی تفاوت‌های معناداری وجود دارد. دخترها نسبت به پسرها از تعداد واژگان بیشتری در تولید جملات درخواستی استفاده می‌کنند و طول جملات درخواستی تولید شده توسط دختران به مراتب بیشتر از طول جملات درخواستی تولید شده توسط پسران است که این موضوع نشان دهنده وجود تفاوت کمی در تولید جملات درخواستی توسط زنان و مردان است.

واژه‌های کلیدی: زبان‌شناسی اجتماعی، تفاوت‌های جنسیتی، کنش‌گفتاری غیرمستقیم، جملات درخواستی.

۱- مقدمه

از آنجایی که جوامع بشری در حال تحول و دگرگونی است، زبان به کارگرفته شده توسط گویشوران نیز به تبع آن در حال تحول و دگرگونی است. با توجه به این که زبان در زندگی اجتماعی گویشور نقش مهمی دارد، بنابراین تحت تأثیر تحولات و دگرگونی‌های جامعه انسانی نیز قرار می‌گیرد. از جمله عواملی که می‌تواند در گسترش تفاوت‌های زبانی نقش داشته باشد عوامل اجتماعی است. میزان گستردگی تنوع و گوناگونی‌های اجتماعی زبان به ساخت درونی یک جامعه، روابط اجتماعی گروه‌های مختلف و موانع اجتماعی موجود در آن بستگی دارد (مدرسی، ۱۳۹۶: ۱۸۵). طبقه اجتماعی، جنسیت، سن،

قومیت، مذهب و تحصیلات از جمله مهمترین عواملی اند که در گروه‌بندی‌های اجتماعی نقش دارند بنابراین برای توضیح گوناگونی‌های اجتماعی زبان باید به آنها رجوع کرد (مدرسی، ۱۳۹۶: ۱۸۵).

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که در رفتار زبانی مردان و زنان تفاوت‌های قابل ملاحظه‌ای وجود دارد. این تفاوت‌ها بیشتر جنبه نسبی و کمی دارد. به عبارت دیگر زنان و مردان در به‌کار بردن برخی از ویژگی‌های زبانی تمایلات متفاوتی دارند و یا برای تولید برخی جملات امری، خواهشی، تعجبی، خبری و پرسشی از تعداد کلمات متفاوتی استفاده می‌کنند، که این تفاوت‌ها از طریق بررسی‌های آماری قابل مشاهده است. در واقع موضوع تفاوت میان رفتار زبانی زنان و مردان از موضوعات چالش‌برانگیز در زبان‌شناسی اجتماعی^۱ است که پژوهشگران درباره آن نظریه‌های مختلفی را ارائه داده‌اند. برخی بر این باورند که این تفاوت‌ها نتیجه آمیزش زبان‌های مختلف است که بر اثر عوامل مختلف از جمله عوامل فرهنگی، سیاسی و اجتماعی ایجاد شده‌اند. گروه دیگری از زبان‌شناسان معتقدند که دلیل اصلی این تفاوت موقعیت و نقش اجتماعی زنان و مردان در جامعه است. بنابراین نقش‌های اجتماعی گوناگون، رفتارهای زبانی متفاوتی را به وجود می‌آورد. در برخی جوامع تفاوت‌ها بیشتر در محدوده واژگان وجود دارد و در برخی دیگر در محدوده تلفظ و دستور. یکی از تفاوت‌های عمده در رفتار زبانی زنان و مردان به کارگیری تعداد واژگان در تولید زبان است. پژوهش‌ها نشان می‌دهد که زنان نسبت به مردان از تعداد بیشتری واژه جهت تولید جملات خود استفاده می‌کنند. از آنجایی که زنان با توجه به موقعیت اجتماعی خود در رفتار زبانی از حساسیت بیشتری برخوردارند و محتاطانه عمل می‌کنند، در نتیجه جملات آنها غیرمستقیم و دارای کلمات بیشتری است.

با توجه به اینکه موضوع جنسیت در کاربرد زبان از موضوعات چالش‌برانگیز در زبان‌شناسی اجتماعی است، در راستای نظریه‌های مطرح شده در این زمینه، در پژوهش حاضر سعی بر آن است تا با مقایسه جملات درخواستی^۲ تولید شده توسط گویشوران دختر و پسر در یک محدوده زبانی خاص تفاوت‌های کمی موجود در جمله‌های آنان بررسی و میزان تاثیرگذاری تفاوت‌های جنسیتی^۳ در تولید جملات درخواستی توسط گویشوران دختر و پسر مشاهده شود. سئوالات مطرح در این پژوهش به صورت زیر است: میزان تاثیرگذاری تفاوت‌های جنسیتی بر طول جمله‌های درخواستی تولید شده توسط گویشوران دختر و پسر چگونه است؟ آیا در طول جمله‌های درخواستی تولید شده توسط دخترها و پسرها در شهر سنج تفاوت معناداری وجود دارد؟

در این پژوهش گردآوری داده‌ها به صورت میدانی و ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌هایی است که در اختیار دانشجویان قرار گرفته است. برای تحلیل داده‌ها از روش کمی استفاده شده است. نمونه‌ها و داده‌های مورد بررسی در واقع جملات انگلیسی تولید شده توسط دانشجویان سال اول دختر و پسر در دانشگاه کردستان است.

¹ Sociolinguistics

² Requested sentences

³ gender differences

۲- پژوهش‌های پیشین

از پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه تفاوت‌های زبانی مردان و زنان می‌توان به پژوهش صورت گرفته توسط جان‌نژاد (۱۳۸۵) اشاره کرد. وی تفاوت‌های جنسیتی را در تعامل مکالمه گویشوران مرد و زن ایرانی با توجه به متغیر زبان‌شناختی کلامی «میزان کلام» و با در نظر گرفتن دو عامل موضوع و نسبت تعداد گویشوران مرد به زن بررسی و ارزیابی کرد. محقق با بررسی و تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها تفاوت‌های قابل توجهی در توزیع الگوهای جنسیتی معرفی کرده است. به عقیده این پژوهشگر، گویشوران مرد و زن با توجه به موضوع و دامنه اطلاعات خود پیرامون آن تعامل مکالمه متفاوتی از خود نشان می‌دهند. تعداد گویشوران مرد و زن نیز بر رفتار زبانی گویشوران مرد و زن تأثیرگذار است. به باور این محقق این تصور که در جامعه ایرانی گویشوران زن بیش از گویشوران مرد سخن می‌گویند، واقعیت ندارد. در واقع گویشوران مرد فارسی‌زبان بیش از گویشوران زن حرف می‌زنند. گویشوران مرد ۵۷/۶ درصد و گویشوران زن ۴۲/۴ درصد زمان مکالمه را به خود اختصاص دادند. وی معتقد است که در هر موقعیتی که موضوع، زن محور باشد گویشوران زن بیش از گویشوران مرد حرف می‌زنند و در هر موقعیتی که موضوع، مرد محور باشد گویشوران مرد بیش از گویشوران زن مدت زمان مکالمه را به خود اختصاص می‌دهند. در موقعیت‌هایی که نسبت تعداد گویشوران مرد بیش از گویشوران زن و یا برابر باشد، گویشوران مرد مدت زمان بیشتری نسبت به گویشوران زن به خود اختصاص می‌دهند.

از دیگر پژوهشگران ایرانی که به بررسی تفاوت‌های جنسیتی در کاربرد زبان پرداخته‌اند حمیدی و همکاران (۱۳۹۲) است که در پژوهش خود با عنوان «بررسی تفاوت‌های جنسیتی در مهارت‌های زبانی دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی» به بررسی تفاوت‌های جنسیتی در رشد زبان و مهارت‌های آن در میان دانش‌آموزان پایه اول ابتدایی شهرستان مریوان پرداخته‌اند. این پژوهشگران برای سنجش رشد زبان و مهارت‌های آن از آزمون (I) استفاده کرده‌اند. در نهایت دریافتند که بین مهارت‌های گوش کردن، صحبت کردن، معنی‌شناسی و نحو تفاوت معناداری در دختران و پسران وجود دارد اما بین مهارت سازماندهی گفتار در دختران و پسران تفاوت معناداری وجود ندارد، به این معنی که دختران در مهارت گوش کردن، صحبت کردن، معنی‌شناسی و نحو، رشد بیشتری دارند اما در مهارت سازماندهی کردن دختران و پسران تقریباً همانند یکدیگر عمل می‌کنند و تفاوتی بین آنها وجود ندارد.

از پژوهش‌های غیرایرانی در زمینه تفاوت‌های جنسیتی در کاربرد زبان می‌توان به پژوهش‌های سیرل^۱ (۱۹۷۵)، براون^۲ و لوینسون^۳ (۱۹۷۸) هولمز^۴ (۱۹۹۵) تراسک^۵ (۱۹۹۹) و یول^۶ (۲۰۰۶) اشاره کرد.

¹ Searle, J.R.

² Brown, P.

³ Levinson, S.

⁴ Holmes, J.

⁵ Trask, R.L.

⁶ Yule, G.

آندونوسکا تراکوسکا^۱ (۲۰۱۰) نشان داد همه کلمه‌هایی که کودک در حال حاضر به کار می‌برد به یک باره پدید نیامده‌اند، بلکه در مراحل مختلف سنی ظاهر شده‌اند. به اعتقاد وی اسم‌ها اولین گروه و فعل‌ها دومین گروه از کلماتی هستند که در گفتار فرد خیلی زود ظاهر می‌شوند. تحقیقات والتاین^۲ (۲۰۰۹) نیز مشخص کرد که تفاوت‌های اولیه در اکتساب زبان برتری ناچیزی را برای دختران نشان می‌دهد، اما این امر به تدریج ناپدید می‌شود. بورچینال^۳ (۲۰۰۴) نیز توجه به کودکان، رفتار اجتماعی مناسب با آنها، صحبت کردن و ارتباط کلامی زیاد با کودکان را از عوامل رشد مهارت زبانی کودکان برشمرد. پاینه^۴ و لین^۵ (۲۰۱۱) ثابت کردند که دختران به طور معنی‌داری در مهارت‌های درک و فهم زبان بهتر از پسران هستند. کلان دلیوس^۶ (۱۹۸۱) نشان داد که تفاوت‌های جنسیتی در اکتساب زبان وجود دارد، اما این تفاوت‌ها در همه حوزه‌های اکتساب زبان مورد انتظار نیست و به احتمال زیاد فقط در مؤلفه‌های معنی-شناسی و کاربردشناسی وجود دارد. از دیگر محققانی که در زمینه تفاوت‌های جنسیتی در کاربرد زبان مطالعه داشته‌اند، می‌توان به هس^۷ (۱۹۷۹) اشاره کرد. وی نشان داد که پسرها تمایل بیشتری به بیان درخواست‌های مستقیم دارند اما دخترها تمایل دارند در مکالمات خود اطلاعاتی را جهت مقبول شدن موقعیت خود ارائه دهند و درخواست خود را به صورت غیرمستقیم بیان کنند. هس اصطلاح «انتخاب جنسیت»^۸ را مطرح می‌کند که در واقع به نوعی رفتار زبان شناختی آموخته‌شده گفته می‌شود که بر اساس آن ساختار اجتماعی نقش‌های جنسیتی در جامعه به گونه‌ای شکل می‌گیرد که به نظر می‌رسد در هر نوع گفتگویی وجود داشته باشد.

از دیگر تفاوت‌های موجود در کاربرد زبان توسط مردان و زنان با توجه به دیدگاه هس، می‌توان به این نکته اشاره کرد که مردها بیشتر از اصطلاحات غیررسمی استفاده می‌کنند و موضوع گفتار آنها بیشتر در خصوص ورزش، پول و تجارت است، در حالی که زنان بیشتر از اصطلاحات رسمی‌تر و حمایتی استفاده می‌کنند و در گفتار خود بیشتر از مردان، استانداردهای گفتاری را رعایت می‌کنند و موضوع سخن آنها بیشتر در مورد مسائل احساسی است (هس، ۱۹۷۹).

۳- زبان‌شناسی اجتماعی

زبان‌شناسی اجتماعی به مطالعه زبان در بافت اجتماعی می‌پردازد (لباو^۹، ۱۹۷۲: ۱۸۳). این علم در واقع همان زبان‌شناسی است که در مطالعه زبان، بافت اجتماعی- فرهنگی را نیز مورد توجه قرار

¹ Andonovska- Trajkovska, D.

² Wallentin, M.

³ Burchinal, M.

⁴ Payne, T. w

⁵ Lynn, R.

⁶ Klann-Delius, G.

⁷ Haas, A.

⁸ Genderlect

⁹ Labov, W.

می‌دهد(فیشمن^۱، ۱۹۷۲: ۷). زبان در زبان‌شناسی اجتماعی به عنوان نظام ارتباطی، وسیله‌ای برای تعامل جوامع مختلف انسانی در نظر گرفته می‌شود. میان زبان و جامعه رابطه دوجانبه وجود دارد. بدین معنا که تحول و دگرگونی در یکی باعث تحول در دیگری می‌شود. بسیاری از زبان‌شناسان بر این باورند که از آنجایی که تحولات اجتماعی با سرعت بیشتری اتفاق می‌افتند در نتیجه تأثیر تحولات اجتماعی- فرهنگی بر زبان بیشتر است(مدرسی، ۱۳۹۶: ۲۴).

۳-۱- زبان و جنسیت

یکی از فاکتورهای اساسی در مباحث اجتماعی زبان فاکتور جنسیت^۲ است. این فاکتور مهم در واقع مقوله اجتماعی- فرهنگی است که با نقش‌های اجتماعی زنان و مردان در جامعه ارتباط دارد و تحت تاثیر تفاوت در رفتارهای اجتماعی دو جنس مخالف قرار می‌گیرد. زنان و مردان در هر جامعه رفتارها و کنش‌های خاص خود را دارند که این تفاوت رفتاری بدون شک بر روی رفتار زبانی آنها نیز تاثیرگذار است و باعث تمایز در رفتار زبانی آنها می‌شود. بنابراین می‌توان گفت که میان جنسیت و رفتار زبانی همبستگی‌هایی وجود دارد(مدرسی ۱۳۹۶: ۲۰۱).

تفاوت‌های موجود در کاربرد زبان توسط مردان و زنان با موضوع جنسیت، به جنبه اجتماعی جنسیت هم مرتبط است. برای مثال همان گونه که پیش‌تر مطرح گردید در پژوهش‌ها نشان داده شده است که مردان با توجه به جایگاه اجتماعی‌شان تمایل بیشتری به بیان درخواست‌های مستقیم دارند و زنان نیز با توجه به موقعیت اجتماعی خود از راهکارهای متفاوتی در زبان برای بیان درخواست استفاده می‌کنند. در این رابطه می‌توان اظهار داشت که درخواست کردن در دو جنس مخالف به روش‌های مختلف صورت می‌گیرد. در مردان درخواست به صورت مستقیم و بدون استفاده از واژه‌های تعارفی و مبهم صورت می‌گیرد، در حالی که زنان از کنش‌گفتاری غیرمستقیم برای بیان درخواست خود استفاده می‌کنند.

۳-۲- کنش‌گفتاری

گویشوران از طریق به کارگیری زبان فعالیت‌هایی را انجام می‌دهند و یا از دیگران می‌خواهند که برای آنها کارهایی را انجام دهند که به آن کنش‌گفتمانی^۳ می‌گویند، ریتیر^۴(۲۰۰۰: ۳۱). در واقع کنش‌های-گفتمانی گفتارهایی‌اند که باعث انجام این فعالیت‌ها می‌شوند. برای مثال مواردی مانند معذرت‌خواهی- کردن، درخواست کردن، قول دادن و یا تهدیدکردن همگی از انواع کنش‌های گفتمان‌اند. به اعتقاد هس(۱۹۹۹: ۱۸۹) کنش‌گفتمانی تلاشی است که تنها به وسیله سخن گفتن انجام می‌شود. یول(۲۰۰۶: ۱۱۸) معتقد است که کنش‌گفتمانی کنشی است که توسط گویشور در یک گفتمان انجام می‌شود. نمونه-هایی مانند قول دادن یا درخواست کردن از جمله کنش‌های گفتمانی به‌شمار می‌روند. بنابراین زمانی که تفاوت‌های بین زنان و مردان در کاربرد زبان مورد ملاحظه قرار می‌گیرد، ناگزیر تفاوت کنش‌های گفتاری

¹ Fishman, J.

² Gender

³ Speech act

⁴ Reiter, R.M.

در آنها نیز مورد توجه قرار می‌گیرد. سیرل (۱۹۷۵) به مقوله کنش‌های گفتمانی مستقیم^۱ و کنش‌های گفتمانی غیرمستقیم^۲ قائل شد. به عقیده وی کنش‌های گفتمانی مستقیم یک مفهوم گزاره‌ای^۳ دارند و شامل هدف و منظور گوینده است. به عبارت دیگر سؤال پرسیدن با هدف دریافت یک پاسخ واقعی یک نوع کنش گفتمانی مستقیم است. مانند جمله «آیا تو می‌توانی شنا کنی؟» در این پرسش اگر هدف تنها تولید اطلاعات باشد، یک کنش گفتمانی مستقیم است (سیرل، ۲۰۰۶). در مقابل، کنش گفتمانی غیرمستقیم یک کنش اجرا شده به وسیله دیگری است (سیرل، ۱۹۷۹: ۶۰). به عبارت دیگر زمانی که ساختار نحوی جمله شبیه پرسش باشد، اما نقش آن از نوع درخواستی باشد، می‌توان آن را کنش گفتمانی غیرمستقیم نامید (سیرل، ۲۰۰۶). در جمله‌ای مانند «آیا می‌توانید صدای موسیقی را کم کنید؟» در واقع یک پرسش مطرح نیست بلکه گوینده با بیان یک جمله درخواستی که به صورت ساختار پرسشی مطرح کرده است، از شنونده می‌خواهد که برای او کاری انجام دهد که در اینجا «کم کردن صدای موسیقی» است. بنابراین به این نوع جمله‌ها کنش گفتمانی غیرمستقیم می‌گویند. در نتیجه بسته به منظور گوینده، جمله ممکن است کنش گفتمانی مستقیم یا غیرمستقیم باشد.

از میان مقوله‌های مختلف کنش‌های گفتمانی، جمله‌های درخواستی در زیرشاخه کنش‌های گفتمانی غیرمستقیم قرار می‌گیرند. در واقع «درخواست^۴» تلاشی است که توسط گوینده انجام می‌گیرد و از شنونده می‌خواهد کاری را برای او انجام دهد (سیرل، ۱۹۷۵: ۱۳). درخواست‌ها فارغ از انواع آنها شامل کنش‌هایی‌اند که توسط شخص مخاطب (شنونده) انجام می‌گیرد (ریتر، ۲۰۰۰: ۳۵). از آنجایی که در جملات درخواستی، گوینده درخواستی را برای انجام کاری توسط شنونده مطرح می‌کند لذا این جملات معمولاً با مفاهیمی چون ادب^۵ و بیان غیرمستقیم در ارتباط است.

همانگونه که پیش‌تر ذکر گردید، کنش گفتمانی غیرمستقیم در واقع راهکاری برای حفظ جایگاه و موقعیت اجتماعی است که به وسیله گویشوران مرد و زن به کار گرفته می‌شود. عقاید متفاوتی در رابطه با درخواست‌های مستقیم و غیرمستقیم وجود دارد. برای مثال هولمز (۱۹۹۵) معتقد است که گفتمان زنان بیشتر به صورت غیرمستقیم و در مقابل، گفتمان مردان به صورت مستقیم است. در واقع این تفاوت با مشخصه‌های مرد بودن و زن بودن در ارتباط است. والترز^۶ (۱۹۸۱) جملات درخواستی بچه‌های دوزبانه^۷ را مورد مطالعه قرار داد و دریافت که جنسیت بر روی «مستقیم بودن» درخواست تأثیر خاصی ندارد بلکه این مخاطب است که بر روی نوع درخواست می‌تواند تأثیرگذار باشد. به عقیده وی زمانی که مخاطب زن باشد بچه‌ها با ادب‌تر هستند و از جملات درخواستی غیرمستقیم استفاده می‌کنند.

¹ Direct Speech Act

² Indirect Speech Act

³ Propositional content

⁴ Request

⁵ Politeness

⁶ Walters, J.

⁷ Bilingual

۴- تحلیل داده‌ها

در این پژوهش برای تحلیل داده‌ها از روش کمی استفاده شده است. پیش‌بینی می‌شود که تعداد واژه‌های استفاده شده در کنش‌گفتمانی دختران و پسران در بیان درخواست متفاوت است. از این‌رو پژوهش حاضر بر روی طول جملات درخواستی انگلیسی که توسط پسرها و دخترها در شهر سنجندج تولید شده، تمرکز دارد. نمونه‌های مورد بررسی در این پژوهش ۵۴ دانشجو از گویشوران بومی کردی سنجندجی است که در کلاس زبان انگلیسی عمومی در دانشگاه کردستان مشغول به تحصیل هستند و سن آنها از ۱۸ تا ۲۲ سال است.

در این پژوهش پرسشنامه‌ها در چهار موقعیت اجتماعی مختلف طراحی شد و به دانشجویان ارائه گردید، سپس از آنان خواسته شد که برای موقعیت‌های مطرح شده در پرسشنامه جملات درخواستی بنویسند. پاسخ‌های نوشته شده توسط گویشوران دختر و پسر برای موقعیت‌های مختلف جمع‌آوری شد و مورد شمارش قرار گرفت. در نهایت تعداد واژه‌های مورد استفاده در هر جمله درخواستی با توجه به جنسیت شرکت‌کنندگان مورد مطالعه قرار گرفت و درصد جملات طولانی در دختران و پسران مشخص گردید. مثال‌های ذیل نمونه‌هایی از کنش‌گفتاری تولید شده توسط دانشجویان دختر و پسر را در موقعیت‌های مختلف نشان می‌دهد.

مقایسه کنش‌های گفتاری تولید شده توسط دانشجویان دختر و پسر

a. I'm boiling, this class is very hot, please open the window. (دختر)

b. Please open the window. (پسر)

همانگونه که می‌بینیم تفاوت کمی در دو مثال (a) و (b) به لحاظ تفاوت جنسیتی کاملاً مشهود است. در جمله‌ای که توسط دختران تولید شده است، درخواست باز کردن پنجره با توضیحات بیشتر همراه است و گوینده به طور غیرمستقیم درخواست خود را بیان می‌کند. اما در جمله درخواستی تولید شده توسط دانشجویان پسر، درخواست باز کردن پنجره کاملاً به صورت مستقیم و بدون هیچ توضیح اضافی مطرح شده است.

a. Can you turn off the TV please? (دختر)

b. Turn off the TV please. (پسر)

در مثال فوق درخواست خاموش کردن تلویزیون توسط دختران به صورت غیرمستقیم و با احتیاط مطرح شده است. دخترها برای حفظ روابط دوستانه و موقعیت اجتماعی در بیان درخواست خود حساسیت بیشتری به کار می‌برند. در مقابل پسرها برای بیان درخواست خود محتاط نیستند و از کلمات کمتری استفاده می‌کنند. بنابراین می‌توان تفاوت کمی را در نمونه‌های مطرح شده به وضوح دید.

a. Would you please cleaning the room my dear friend? (دختر)

b. Can you clean the room? (پسر)

در موقعیت مطرح شده در مثال فوق، دانشجویان دختر با رعایت ادب و حفظ روابط دوستانه از دوست و هم‌اتاقی خود می‌خواهند که اتاق را تمیز کند، اما دانشجویان پسر بدون هیچ تعارف و ابهامی از هم‌اتاقی خود می‌خواهند که اتاق را تمیز کند. بنابراین می‌بینیم که تفاوت‌های جنسیتی چگونه در تعداد واژه‌ها و طول جملات درخواستی تولید شده توسط زنان و مردان تأثیرگذار است.

a. Would you mind showing me the nearest hospital please? (دختر)

b. Where is the nearest hospital? (پسر)

در موقعیت فوق نشان داده می‌شود که برای پرسیدن آدرس مکانی مانند بیمارستان، میزان کمی استفاده از واژه در زنان تقریباً دو برابر مردان است و این نشان می‌دهد که تفاوت‌های جنسیتی بر طول جملات درخواستی تأثیر مستقیم دارد.

با توجه به مثال‌های فوق می‌توان گفت که در جملات درخواستی که توسط دانشجویان دختر تولید شده است نسبت به جملات تولید شده توسط پسرها از تعداد واژه‌های بیشتری تشکیل شده است. همچنین کنش‌گفتاری دانشجویان دختر بیشتر به صورت غیرمستقیم بیان شده است. در مقابل، کنش-گفتاری دانشجویان پسر از کلمات کمتری تشکیل شده و درخواست آنان به صورت مستقیم بیان شده است. بنابراین می‌توان گفت که دخترها نسبت به پسرها در بیان درخواست خود حساسیت بیشتری دارند و از واژه‌های بیشتری به لحاظ کمی استفاده می‌کنند. جدول ذیل جنسیت پاسخگویان را نشان می‌دهد. اعداد جدول بیانگر این است که از کل ۵۴ نفر گویشور شرکت کننده در این پژوهش، تعداد گویشوران پسر از گویشوران دختر بیشتر بوده است. به عبارت دیگر ۴۴/۴ درصد افراد در این پژوهش دختر و ۵۵/۵ درصد پسر هستند. بنابراین تعداد پسران در این تحقیق بیشتر از دختران است.

جنسیت	تعداد	درصد
دختر	۲۴	۴۴/۴
پسر	۳۰	۵۵/۵
تعداد کل گویشوران	۵۴	۱۰۰

جدول (۱): تعداد گویشوران بر حسب جنسیت

نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد که در بسیاری از جوامع و فرهنگ‌ها تفاوت در رفتار زبانی زنان و مردان بیشتر جنبه نسبی و کمی دارد (مدرسی، ۱۳۹۶: ۲۰۳). زنان و مردان در تولید جملات درخواستی از تعداد واژه‌های متفاوتی استفاده می‌کنند که همین امر موجب تمایز گفتار آنان از یکدیگر می‌شود. برای مثال در خصوص رفتار زبانی دانشجویان پسر و دختر در کلاس زبان انگلیسی عمومی نشان داده شد که در طول جملات درخواستی در گفتار این دو گروه تفاوت قابل ملاحظه‌ای وجود دارد. بنابراین با توجه به داده‌های مذکور از دو جنس مخالف و مقایسه میزان کمی در آنها می‌توان دید که تفاوت جنسیت در طول جملات درخواستی به لحاظ کمی تأثیرگذار است. در جدول ذیل میزان تفاوت نسبی در گفتار دانشجویان دختر و پسر در چهار موقعیت اجتماعی مختلف (کمدی، ازدواج، فارغ التحصیلی، تجمع اعتراضی) نشان داده شده است.

موقعیت / جنسیت	الف	ب	پ	ت
دختر	۸۵/۵	۷۰	۵۶/۲	۴۷/۹
پسر	۳۶/۴	۴۰/۴	۲۰	۳۳/۳

جدول (۲): درصد جملات طولانی بر اساس جنسیت و موقعیت اجتماعی

همانگونه که در جدول فوق مشهود است بین طول جملات درخواستی به عنوان متغیر اجتماعی در چهار موقعیت اجتماعی مختلف (موقعیت الف: بازی در تئاتر کمدی دانشگاه، موقعیت ب: مراسم جشن ازدواج دانشجویی، موقعیت پ: مراسم جشن فارغ التحصیلی دانشگاه و موقعیت ت: تجمع در اعتراض به کیفیت غذای دانشگاه) و جنسیت، ارتباط و همبستگی وجود دارد. با توجه به شمارش واژه‌های به کار رفته در جملات درخواستی به زبان انگلیسی، مشاهده شد که از ۱۰۰ جمله درخواستی تولید شده برای موقعیت‌های مختلف (الف، ب، پ و ت) توسط دانشجویان دختر و پسر، در موقعیت (الف)، حدود ۸۵/۵ درصد جملات در دختران و حدود ۳۶/۴ درصد جملات در پسران طولانی بوده است. در موقعیت (ب)، در دختران حدود ۷۰ درصد و در پسران ۴۰/۴ درصد جملات درخواستی طولانی بوده است. در موقعیت (پ)، حدود ۵۶/۲ درصد جملات در دختران و حدود ۲۰ درصد جملات در پسران طولانی بوده است. و در نهایت دختران در موقعیت (ت)، ۴۷/۹ درصد جملات طولانی تولید کرده‌اند، در حالی که جملات طولانی در پسران در موقعیت (ت) حدود ۳۳/۳ درصد بوده است. بنابراین همانگونه که در جدول فوق مشهود است در هر موقعیت درصد جملات طولانی در گفتار دانشجویان دختر نسبت به گفتار دانشجویان پسر بیشتر بوده است و این امر نشان می‌دهد که زنان در تولید جملات درخواستی نسبت به مردان حساسیت بیشتری دارند و جملات خود را با احتیاط بیشتری بیان می‌کنند. بنابراین تعداد کلمات آنها برای بیان

درخواست خود نسبت به کلمات پسرها بیشتر است، همچنین دخترها درخواست خود را به صورت غیر مستقیم بیان می‌کنند. به همین دلیل طول جملات درخواستی آنان بیشتر از طول جملات درخواستی پسران است. بنابراین با مطالعه رفتار زبانی دانشجویان دختر و پسر در شهر سنج نشان داده شد که میزان نسبی تظاهر واژگان درگفتار با جنسیت گویندگان در ارتباط است و بین طول جمله‌های درخواستی تولید شده به عنوان کنش گفتاری دخترها و پسرها در شهر سنج تفاوت معناداری وجود دارد.

۵- نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان داد که زنان تمایل بیشتری به بیان جزئیات نسبت به مردان در جملات درخواستی دارند، همچنین کاربرد واژه‌هایی که برای بیان جملات غیرمستقیم استفاده می‌شود توسط دختران نسبت به پسران به مراتب بیشتر بود. بنابراین با توجه به پژوهش انجام گرفته می‌توان گفت، بین طول جمله‌های درخواستی تولید شده دخترها و پسرها به عنوان کنش‌های گفتاری در شهر سنج تفاوت معناداری وجود دارد که این تفاوت به لحاظ کمی قابل توجه است. بدین معنا که طول جمله‌های درخواستی دخترها از طول جمله‌های درخواستی پسرها بیشتر بوده است و تعداد کلمات استفاده شده در جمله‌های درخواستی توسط دخترها به مراتب بیشتر از تعداد کلمات تولید شده توسط پسرها بوده است. تمایزات موجود بیشتر به لحاظ کمی مورد توجه بود، اگرچه در نحوه به‌کارگیری واژه‌های درخواستی مستقیم و غیرمستقیم نیز تمایزاتی دیده شد. بدین معنا که گویشوران دختر بیشتر از واژه‌های تعارفی، درخواست غیرمستقیم و کلمات مؤدبانه جهت بیان درخواست خود استفاده کرده بودند و پسرها در بیان درخواست خود جملات ساده، مستقیم و گاهی با حالت دستوری استفاده کرده بودند. از جمله محدودیت‌های موجود در این پژوهش می‌توان به ساختارهای فرهنگی-اجتماعی و محدودیت سنی اشاره کرد. به عبارت دیگر، چنین نتیجه‌گیری‌هایی ممکن است با توجه به راهکارهای حمایتی فرهنگی و اجتماعی تحت تاثیر قرار گیرند. همچنین می‌توان به گروه‌های سنی شرکت‌کنندگان اشاره کرد. از آنجایی که همه دانشجویان شرکت‌کننده از دانشجویان ترم اول بودند و سن آنها تقریباً شبیه به یکدیگر بود، این موضوع ممکن است نتایج پژوهش را تحت تاثیر قرار داده باشد.

منابع

- حمیدی، فریده؛ ابراهیم دماوندی، مجید و یاسین رستمی (۱۳۹۲). «بررسی تفاوت‌های جنسیتی در مهارت‌های زبانی دانش آموزان پایه‌ی اول ابتدایی». مجله علمی-پژوهشی علوم اجتماعی، زن در فرهنگ و هنر، دوره پنجم - شماره ۲، ص ۲۲۷-۲۳۸.
- جان نژاد، محسن (۱۳۸۵). «تفاوت‌های زبانی میان گویشوران مرد و زن ایرانی در برخی از موقعیت‌های تعامل مکالمه‌ای بر پایه میزان کلام». مجله علمی-پژوهشی ادبیات و زبانها، پژوهش ادبیات معاصر جهان، شماره ۳۴، ص ۳۱-۴۶.

مدرسی، یحیی (۱۳۹۶). درآمدی بر جامعه‌شناسی زبان، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

Andonovska- Trajkovska, D. (2010). Language development of a 1 to 2 Years Old Child in Macedonian Context, *Procedia Social and Behavioral Sciences* 23094–3098.

Brown, P. and S. Levinson (1978). *Universals of Language Use: Politeness Phenomena*. In E. Goody (Ed.), *Questions and Politeness* (pp. 56-324). Cambridge: Cambridge University Press.

Burchinal, Margaret (2004). "Maternal Depression Linked with Social and Language Development", *School Readiness*. www.nichd.org.

Fishman, J. (1972). *Advances in the Sociology of Language*. Vol. II, The Hague: Mouton.

Haas, A. (1979a). "Male and Female Spoken Language Differences: Stereotypes and Evidence". *Psychological Bulletin*, 86(3), 616-626.

Holmes, J. (1995). *Women, Men and Politeness*. London: Longman.

Klann-Delius, G. (1981). "Sex and Language Acquisition - Is There any Influence?" *Journal of Pragmatics*. (5). 1-25.

Labov, W. (1972). *Sociolinguistic Pattern*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Önem, E.E. (2016). "A Study on Gender Differences in the Length of Requests in Turkish". *Journal of Language and Linguistic Studies*, 12(2), 13-21.

Payne, T. w and R. Lynn (2011). "Sex Differences in Second Language Comprehension". *Personality and Individual Differences*. (50). 434-436.

Reiter, R. M. (2000). *Linguistic Politeness in Britain and Uruguay: A Contrastive Study of Requests and Apologies*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.

Searle, J. R. (1979). *Expression and Meaning*. Cambridge: Cambridge University Press.

Trask, R. L. (1999). *Key Concepts in Language and Linguistics*. New York: Routledge.

Yule, G. (2006). *The Study of Language* (3rd Ed.). New York: Cambridge University Press.

Wallentin, M. (2009). "Putative Sex Differences in Verbal Abilities and Language Cortex: A Critical Review". *Brain and Language*, 108, 175-183.

Walters, J. (1981). "Variation in the Requesting Behavior of Bilingual Children". *International Journal of the Sociology of Language*, 27, 77-92.

سده اول
